

การตีความหลักธรรมดาทางการค้าของห้างและหลักขอบวัตถุประสงค์
ของห้างที่จดทะเบียนที่มีผลต่อการจัดการงานของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ
ที่ผูกพันห้างหุ้นส่วนจำกัด

Interpretation of The Normal Commercial Principles of
The Partnership and The Principles of The Objectives of
The Registered Partnership That Affect The Management of
The Work of The Managing Partner Who Binds The Partnership

พรเพ็ญ ไตรพงษ์¹

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: Pornpent@g.swu.ac.th

Pornpen Traiphong²

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

114 Sukhumvit 23, Watthana, Bangkok 10110, Thailand

E-mail: Pornpent@g.swu.ac.th

ณวินดา โรหิโตปการ³

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 Sukhumvit 23, Watthana, Bangkok 10110, Thailand

อีเมลติดต่อ: navinda.nvd@g.swu.ac.th

Navinda Rohitopakarn⁴

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

114 Sukhumvit 23, Watthana, Bangkok 10110, Thailand

E-mail: navinda.nvd@g.swu.ac.th

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² Associate Professor Dr., Lecturer Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

³ นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ Student Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

ห้างหุ้นส่วนจำกัดเป็นองค์กรธุรกิจที่มีลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนประเภทหนึ่ง ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีลักษณะเป็นสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการกิจการร่วมกันและมีวัตถุประสงค์จะแบ่งกำไรที่ได้จากกิจการนั้น

ห้างหุ้นส่วนจำกัดมีลักษณะพิเศษที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ห้างหุ้นส่วนจำกัดมีการแบ่งผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างออกเป็นสองประเภท คือ ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดกับผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิด โดยผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดมีความรับผิดในหนี้ของห้างอย่างไม่จำกัดจำนวน ในขณะที่ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดนั้นมีความรับผิดในหนี้ของห้างจำกัดเพียงจำนวนส่วนลงหุ้นที่ตนรับว่าจะลงเท่านั้น

จากความแตกต่างในเรื่องความรับผิดของผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งสองประเภทของห้างหุ้นส่วนดังกล่าว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1087 จึงได้บัญญัติว่า “ห้างหุ้นส่วนจำกัด ท่านว่าต้องให้แต่เฉพาะผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดเท่านั้นเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ” จากบทบัญญัติดังกล่าวทำให้ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิด มีความรับผิดอย่างจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินหรือส่วนลงหุ้นที่ตนรับว่าจะลงในห้าง ดังนั้นจึงอาจใช้ความระมัดระวังในการจัดการงานของห้างในระดับที่น้อยเกินสมควรและอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดและผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นทั้งหลาย

คำสำคัญ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด, ห้างหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิด, ห้างหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิด

Abstract

A limited partnership is a business organization that has the characteristics of a type of partnership. That is, a limited partnership must have the following general characteristics: It is in the nature of a contract in which two or more people agree to carry out a business together and the objective is to share the profits obtained from that business.

A limited partnership has one important special feature: a limited partnership divides its partners into two types: A partner with unlimited liability and a partner with limited liability. The partner with unlimited liability has unlimited liability for the debts of the corporation. While a partner with limited liability has liability for the debts of the partnership limited only to the amount of shares he or she accepts to invest.

Due to the difference in the liability of the partners in the two types of partnership, Civil and Commercial Code Section 1087 therefore states that "limited partnership You said that only partners with unlimited liability must be managing partners." From the said provision, partners with limited liability have limited liability not exceeding the amount of money or shares that they accept to invest in the partnership. Therefore, care may be taken in managing the work of the partnership at a level that is unreasonably low and may cause damage to the limited partnership and all other partners.

Keywords: Limited Partnership, Unlimited Liability Partnership, Limited Liability Partnership

1. บทนำ

ห้างหุ้นส่วนจำกัดเป็นองค์กรธุรกิจรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะทั่วไป คือ การตกลงเข้ากันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำการกิจการร่วมกันและประสงค์จะแบ่งกำไรร่วมกัน และห้างหุ้นส่วนจำกัดมีลักษณะพิเศษเฉพาะคือ ห้างหุ้นส่วนจำกัดกฎหมายบังคับให้ต้องจดทะเบียน ซึ่งผลของการจดทะเบียนทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดมีสภาพเป็นนิติบุคคล และผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัดถูกแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิด และผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิด ซึ่งเนื่องจากผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดได้รับสิทธิในความรับผิดในหนี้ของห้าง

อย่างจำกัด กฎหมายจึงได้จำกัดสิทธิผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทนี้ไม่ให้มีสิทธิในการจัดการงานของห้าง แต่ให้สิทธิในการจัดการงานของห้างตกแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิด

เมื่อศึกษาถึงหลักการจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย พบปัญหาในการใช้และการแปลความกฎหมายอยู่บางประการ เช่น ปัญหาว่าขอบเขตการจัดการงานของห้างของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการที่จะมีผลผูกพันห้างจะต้องนำหลักกฎหมายใดมาปรับใช้บังคับระหว่างหลักธรรมดาทางการค้าของห้างหรือหลักขอบวัตถุประสงค์ของห้างตามที่ได้จดทะเบียน เมื่อห้างหุ้นส่วนจำกัดได้จดทะเบียน ย่อมทำให้ห้างมีสภาพเป็นนิติบุคคล มีผลทำให้ต้องนำบทบัญญัติทั่วไปในบรรพ 1 หมวดที่ 2 ว่าด้วยเรื่องนิติบุคคลมาบังคับใช้ กล่าวคือ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ภายในขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ภายในขอบเขตดังที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บทบัญญัติมาตรา 66 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ดังได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง”⁵ กล่าวคือ การจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัดต้องกระทำโดยผู้แทนของห้าง คือ หุ้นส่วนผู้จัดการ

แต่ขณะเดียวกัน เนื่องจากห้างหุ้นส่วนจำกัดมีลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนประเภทหนึ่ง บทบัญญัติกฎหมายของห้างหุ้นส่วนจำกัดตามมาตรา 1080 ซึ่งได้กำหนดให้นำบทบัญญัติของห้างหุ้นส่วนสามัญมาปรับใช้กับห้างหุ้นส่วนจำกัดได้ จากลักษณะของห้างหุ้นส่วนจำกัดดังกล่าวส่งผลทำให้การจัดการงานของหุ้นส่วนผู้จัดการต่อบุคคลภายนอกที่จะมีผลผูกพันห้างหุ้นส่วนจำกัดมีขอบเขตในการจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัดอย่างไร และต้องนำบทบัญญัติกฎหมายใดมาบังคับใช้กับห้างหุ้นส่วนจำกัด ระหว่างบทบัญญัติกฎหมายมาตรา 66 หรือ บทบัญญัติกฎหมายในส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญ

⁵ มาตรา 66 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วางหลักว่า นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ดังได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง.

2. ความเป็นมาและแนวความคิดของการจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัด

ในอดีตตั้งแต่สมัยโบราณการดำเนินกิจการรูปแบบที่มีเจ้าของคนเดียว (Sole Proprietorship) เป็นรูปแบบการดำเนินการทำธุรกิจที่นับว่าเก่าแก่ที่สุดในโลก แต่เนื่องจากรูปแบบการดำเนินกิจการดังกล่าวเหมาะสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก ซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับการดำเนินกิจการที่มีขนาดกลางและขนาดใหญ่ เพราะมีข้อจำกัดมากมาย เช่น การหาแหล่งเงินทุนได้ยากกว่ากิจการที่มีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าของ รวมถึงผู้เป็นเจ้าของกิจการต้องรับผิดชอบโดยไม่จำกัดจำนวนแต่เพียงผู้เดียว และกิจการอาจล้มเลิกได้ง่ายเมื่อมีเหตุการณ์ที่ทำให้เจ้าของกิจการไม่อาจจัดการงานได้ จากข้อเสียหลายประการดังกล่าวทำให้เกิดแนวความคิดของการรวมกลุ่มของบุคคลขึ้นเพื่อประกอบกิจการร่วมกันเพื่อประโยชน์ของตนเองและของบุคคลอื่น ซึ่งได้แก่ รูปแบบองค์กรธุรกิจประเภทห้างหุ้นส่วน⁶

3. ลักษณะทั่วไปของการจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัด

การจัดการงานของห้างหุ้นส่วนเป็นสิทธิประการหนึ่งที่สำคัญของการเป็นหุ้นส่วนของห้าง นอกเหนือไปจากสิทธิที่จะได้รับส่วนแบ่งกำไรอันเกิดจากการประกอบกิจการของห้างหุ้นส่วน ด้วยเหตุที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดเป็นองค์กรธุรกิจประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อประกอบกิจการและแสวงหาผลกำไรจากการประกอบกิจการ ดังนั้นในการจัดการงานของห้างหุ้นส่วนดำเนินไปตามความประสงค์ของผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายที่ได้ร่วมกันจัดตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น

โดยลักษณะและรูปแบบที่สำคัญของห้างหุ้นส่วนจำกัดจะต้องมีการแบ่งผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างออกเป็นสองประเภท ได้แก่

(1) ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิด (General partners) หมายถึงผู้เป็นหุ้นส่วนที่มีความรับผิดในหนี้ของห้างหุ้นส่วนอย่างไม่จำกัดจำนวน ดังนั้น ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทนี้จึงมีลักษณะเช่นเดียวกันกับผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ

⁶ เสาวนีย์ อัสวโรจน์. (2529). คำอธิบายหลักกฎหมายธุรกิจเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 5.

(2) ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบ (Limited partners) หมายถึง ผู้เป็นหุ้นส่วนที่มีความรับผิดชอบในหนี้ของห้างอย่างจำกัดเพียงจำนวนส่วนลงหุ้นที่ตนรับว่า จะลงในห้าง ซึ่งผลของความรับผิดชอบอย่างจำกัดทำให้ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทนี้จะต้องลงส่วนลงหุ้น ได้เฉพาะเงินหรือทรัพย์สิน แต่ลงหุ้นด้วยแรงงานไม่ได้ ในส่วนที่กฎหมายอนุญาตให้ผู้เป็น หุ้นส่วนประเภทนี้ลงหุ้นเป็นทรัพย์สินได้ เนื่องจากว่าการลงหุ้นด้วยทรัพย์สินนั้นเป็นเรื่องที่ เป็นธรรมเพราะสามารถที่จะกำหนดหรือตีมูลค่าของทรัพย์สินได้⁷

4. หลักความรับผิดชอบของผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบ

ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดาหนี้ทั้งหลาย ของห้างหุ้นส่วนไม่จำกัดจำนวน ซึ่งมีลักษณะของความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้เป็นหุ้นส่วน ในห้างหุ้นส่วนสามัญ โดยมีลักษณะ

(1) ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบต้องรับผิดชอบในบรรดาหนี้สินของห้าง อย่างไม่จำกัดจำนวน กล่าวคือ ขอบเขตความรับผิดชอบของผู้เป็นหุ้นส่วนในหนี้สินของห้าง เป็นไปอย่างไม่จำกัดจำนวน โดยไม่พิจารณาถึงว่าพวกเขาได้ลงหุ้นหรือลงทุนในห้าง เป็นจำนวนเท่าใดหรือจะรับลงหุ้นเท่าใด เมื่อมีหนี้สินเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจของห้าง ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทนี้ต้องรับผิดชอบจนกว่าหนี้ของห้างจะระงับ

(2) ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบต้องรับผิดชอบร่วมกันอย่างลูกหนี้ร่วม กล่าวคือ การรับผิดชอบในลักษณะร่วมกันอย่างลูกหนี้ร่วม หมายถึงเฉพาะในระหว่างผู้เป็น หุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดทุกคนของห้างกับเจ้าหนี้ของห้างต่างมีความรับผิดชอบร่วมกันที่จะต้อง ชำระหนี้ของห้างให้เสร็จสิ้น แต่ไม่รวมถึงความรับผิดชอบระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบ ร่วมกัน จะแยกตามสัญญา ดังนั้นแล้วหากผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบคนใด

⁷ ภาสกร ชุนहुไร. (2531). คำอธิบายกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า 609.

ได้รับผิดเกินจำนวนส่วนของตนไป อาจมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยจากผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัด
ความรับผิดคนอื่น ๆ ของห้างได้⁸

5. หลักความรับผิดของผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิด

โดยทั่วไปแล้วผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดมีสถานะความรับผิดอย่างจำกัด
กล่าวคือ ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทนี้มีความรับผิดในหนี้ของห้างจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงิน
ที่ตนลงหุ้นหรือรับจะลงหุ้นในห้างหุ้นส่วนนั้น

ทั้งนี้ จากการที่ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทนี้มีความรับผิดในหนี้อย่างจำกัด กฎหมาย
ห้างหุ้นส่วนจำกัดของไทย ได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทนี้คือ เจ้าหนี้
ของห้างจะมีสิทธิฟ้องร้องผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทนี้ได้ต่อเมื่อมีการเลิกห้างแล้วเท่านั้น และ
เมื่อมีการเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ้าหนี้ของห้างมีสิทธิฟ้องร้องผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัด
ความรับผิดได้เพียงเฉพาะ 3 กรณีเท่านั้น จะฟ้องร้องในกรณีอื่นอีกไม่ได้

- (1) จำนวนส่วนลงหุ้นของผู้เป็นหุ้นส่วนที่ยังส่งใช้ไม่ครบหรือค้างส่งแก่ห้างหุ้นส่วน
- (2) จำนวนส่วนลงหุ้นเท่าที่ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดได้ถอนไปจาก
สินทรัพย์ของห้างหุ้นส่วน
- (3) จำนวนเงินปันผลและดอกเบี่ยซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้รับไปแล้วโดยทุจริตและฝ่าฝืน
กฎหมาย

6. ข้อจำกัดอำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ

การที่ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดที่มีอำนาจในการจัดการงาน
ของห้างนั้น เนื่องจากในการจัดการงานของห้างผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างย่อมมีอำนาจ
ทั้งอำนาจตามวัตถุประสงค์ของห้างตามที่กำหนดในสัญญาห้างหุ้นส่วน รวมทั้งผู้เป็นหุ้นส่วน
ผู้จัดการถือว่ามิอาจโดยปริยายที่จะกระทำการใดที่เกี่ยวข้องกับทางปกติทางการค้าของ

⁸ ทิพชนก รัตโนสถ. (2556). คำอธิบายเรียงมาตรากฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
หน้า 49.

การดำเนินธุรกิจของห้างหุ้นส่วนให้มีผลผูกพันห้างได้ ซึ่งถือว่าผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างมีอำนาจอย่างกว้างขวางมาก ในการจัดการงานของห้าง หากไม่มีการตกลงในการจำกัดอำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ

ดังนั้น เพื่อเป็นการไม่ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการงานของห้างมีอำนาจกระทำการใด ๆ ขึ้นเพื่อผูกพันห้างได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายของห้างอาจตกลงร่วมกันเป็นการภายในเพื่อจำกัดอำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนที่มีอำนาจในการจัดการงานของห้างได้

7. ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดจะเข้าไปจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัดไม่ได้

หุ้นส่วนแบบจำกัดความรับผิด หมายถึง หุ้นส่วนรับผิดจำกัดตามเงินลงทุนที่ได้ลงหุ้นไปเท่านั้น โดยหุ้นส่วนประเภทนี้ มีสิทธิในการส่งคำถาม ออกความเห็น หรือเป็นที่ปรึกษาของกิจการได้ แต่ไม่มีสิทธิในการเข้าบริหารจัดการหรือตัดสินใจใดๆ และการลงหุ้นจะลงเป็นแรงงานไม่ได้

มาตรา 1087 บัญญัติว่า “อันห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น ท่านว่าต้องให้แต่เฉพาะ ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดเท่านั้นเป็นผู้จัดการ”⁹

แสดงว่ากฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนให้เฉพาะแต่หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดเท่านั้นเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการได้ แต่การที่หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดทุกคนอาจเห็นชอบให้หุ้นส่วนจำกัดความรับผิดคนหนึ่งใดคนหนึ่งไปในห้างหุ้นส่วนจำกัดเข้ามาจัดการ โดยจ้างเข้ามาเป็นผู้จัดการย่อมกระทำได้ ไม่ขัดมาตรา 1087¹⁰

⁹ มาตรา 1087 บัญญัติว่า “อันห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น ท่านว่าต้องให้แต่เฉพาะ ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดเท่านั้นเป็นผู้จัดการ”

¹⁰ ปสพ นพรมภา. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหุ้นส่วนบริษัทและสมาคม. (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, พ.ศ. 2535), น. 102.

8. ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ก่อนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วน หรือ จัดตั้งห้างหุ้นส่วนขึ้นมานั้น หุ้นส่วนทุกคนจะมีการตกลงร่วมกันว่าวัตถุประสงค์ในการเปิดห้างหุ้นส่วนนี้คืออะไร เช่น ตกลงกันทำธุรกิจก่อสร้าง ตกลงร่วมกันขายเสื้อผ้า เป็นต้น ซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการไม่สามารถดำเนินงานนอกกรอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งมาได้ หากดำเนินการนอกวัตถุประสงค์หุ้นส่วนผู้จัดการต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว หุ้นส่วนผู้จัดการต้องคิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนก่อนที่จะตัดสินใจหรือดำเนินการใด ๆ ต้องทำด้วยความระมัดระวังเหมือนกับว่าธุรกิจนี้เป็นของตัวเอง เช่น การเปิดร้านอาหารจะต้องไม่จ้างพนักงานมาบริการมากเกินไปจนความจำเป็น ห่วงวัตถุประสงค์ที่เป็นต้น หากหุ้นส่วนผู้จัดการไม่ใช้ความระมัดระวังในการดำเนินกิจการและก่อให้เกิดความเสียหายแก่กิจการ หุ้นส่วนผู้จัดการนั้นจะต้องรับผิดชอบต่อห้างหุ้นส่วน และหุ้นส่วนทุกคน เมื่อหุ้นส่วนผู้จัดการดำเนินกิจการด้วยความระมัดระวังแล้ว แต่ผลของการตัดสินใจและการดำเนินการไม่เป็นผลต่อกิจการ หรือทำให้ห้างหุ้นส่วนเกิดความเสียหาย เช่น ธุรกิจเกิดการขาดทุน ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ถือว่าหุ้นส่วนผู้จัดการไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ แก่ห้างหุ้นส่วนและหุ้นส่วนทุกท่าน เพราะได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่แล้ว หุ้นส่วนผู้จัดการต้องบริหารงานและตัดสินใจด้วยความสุจริต โดยให้ความสำคัญกับห้างหุ้นส่วนก่อน การดำเนินงานและตัดสินใจต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของห้างหุ้นส่วนเป็นหลัก ความซื่อสัตย์สุจริตจะเกิดประเด็นขึ้นเมื่อมีการตัดสินใจจากหุ้นส่วนผู้จัดการ จะต้องไม่มีผลประโยชน์ส่วนตัวนั้นเกิดขึ้น¹¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2337/2519

ผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบไม่มีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนการโอนขายที่ดิน เพราะการฟ้องคดีเป็นการจัดการกิจการของห้างอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นอำนาจของหุ้นส่วนผู้จัดการ ผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบไม่มีอำนาจที่จะฟ้อง¹²

¹¹ Greenpro KSP. (2566). ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนผู้จัดการ. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 8 ธันวาคม, 2566, จาก: <https://www.greenprokspforsme.com>.

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2337/2519.

9. ปัญหาการจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัด

กรณีของห้างหุ้นส่วนจำกัดเมื่อจดทะเบียนแล้ว มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดมีสภาพเป็นนิติบุคคลซึ่งผลของการที่ห้างมีสภาพเป็นนิติบุคคล กฎหมายได้บัญญัติว่า นิติบุคคลย่อมมีสิทธิหน้าที่ภายในขอบวัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วนตามที่ได้จดทะเบียน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากบทบัญญัติของห้างหุ้นส่วนจำกัดได้บัญญัติว่า หากกรณีใดไม่มีกฎหมายห้างหุ้นส่วนจำกัดกำหนดไว้เป็นการเฉพาะให้นำบทบัญญัติว่าด้วยห้างหุ้นส่วนสามัญมาใช้ โดยเรื่องขอบเขตอำนาจในการจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัดไม่ได้มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแต่บทบัญญัติในส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญได้บัญญัติเรื่องดังกล่าว โดยพิจารณาจากหลักเรื่องธรรมดาทางการค้าของห้าง ดังนั้น จึงเกิดเป็นประเด็นปัญหาการตีความและการปรับใช้กฎหมายว่าขอบเขตการจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัดต้องนำหลักกฎหมายใดมาใช้บังคับ

10. การจัดการงานของห้างตามขอบวัตถุประสงค์พิจารณาจากมาตรา 1050

มาตรา 1050 บัญญัติว่า “การใด ๆ อันผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งได้จัดทำไปในทางที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนย่อมมีความผูกพันในการนั้น ๆ ด้วย และจะต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะจัดการไปเช่นนั้น”¹³

หลักเกณฑ์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1050

1. หุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งดำเนินการในฐานะหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญ
2. การนั้นเป็นกิจการในทางธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วนสามัญนั้น
3. หุ้นส่วนหมดทุกคนมีความผูกพันในการนั้นด้วย
4. หุ้นส่วนหมดทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้

¹³ มาตรา 1050 บัญญัติว่า “การใด ๆ อันผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งได้จัดทำไปในทางที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนย่อมมีความผูกพันในการนั้น ๆ ด้วย และจะต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะจัดการไปเช่นนั้น”

เห็นว่า การจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น หากผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการได้จัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัดที่ก่อให้เกิดผลผูกพันต่อบุคคลภายนอก โดยเป็นตามธรรมดาทางการค้าของห้างย่อมมีผลผูกพันห้างหุ้นส่วนจำกัด ตามบทบัญญัติมาตรา 1050 ประกอบมาตรา 1080

คำพิพากษาฎีกาที่ 2189/2542

จำเลยเป็นผู้ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาท ย่อมจะต้อง รับผิดชอบ เนื้อความในเช็คนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900 แม้จำเลยจะได้ลงลายมือชื่อในฐานะหุ้นส่วนผู้จัดการของ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. ก็ทำให้จำเลยหลุดพ้นความรับผิดไปไม่ เพราะจำเลยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและเป็นหุ้นส่วนจำพวก ไม่จำกัดความรับผิด จึงต้องร่วมรับผิดในหนี้ซึ่งห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. ได้ก่อให้เกิดขึ้นด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1087 มาตรา 1080 และมาตรา 1050¹⁴

11. หลักขอวัตถุประสงค์ของห้าง

การจดทะเบียนของห้างหุ้นส่วนจำกัด มีผลทำให้ข้อมูลของห้างโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของห้างถูกเผยแพร่ประกาศให้บุคคลทั่วไปได้รับรู้และห้างหุ้นส่วนจำกัดเมื่อได้จดทะเบียนถือว่ามีสภาพเป็นนิติบุคคล แยกต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายของห้าง

เมื่อห้างหุ้นส่วนจำกัดมีสภาพเป็นนิติบุคคลแล้ว กฎหมายได้กำหนดว่า “นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับหรือสารจัดตั้ง” จึงกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์ของห้างตามที่ได้จดทะเบียนเสมือนเป็นกรอบหรือขอบเขตที่กำหนดทิศทางในการดำเนินงานของห้างหุ้นส่วน ส่งผลทำให้ห้างหุ้นส่วนที่มีสภาพเป็นนิติบุคคลไม่อาจมีสิทธิหรืออำนาจหน้าที่นอกเหนือไปจากขอบวัตถุประสงค์ของห้างได้¹⁵

¹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 2189/2542

¹⁵ กิตติศักดิ์ ประติ. (2553). *หลักกฎหมายบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 227.

12. หลักธรรมาทางการค้าของห้างหุ้นส่วน

ในกรณีของห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนนั้น สภาพของห้างไม่เป็นนิติบุคคล โดยมีลักษณะเป็นเพียงแค่การรวมกลุ่มกันของผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างเท่านั้น นอกจากนี้เมื่อห้างหุ้นส่วนไม่ได้จดทะเบียน ข้อตกลงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการของห้างนั้น จึงเป็นที่รับรู้กันภายในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนเท่านั้น บุคคลภายนอกไม่อาจรับรู้ถึงข้อตกลงดังกล่าวได้ ดังนั้น การจัดการงานของห้าง จึงต้องพิจารณาว่าการจัดการงานของห้างเป็นไปตามหลักธรรมาทางการค้าของห้างหรือไม่ โดยที่หลักธรรมาทางการค้าของห้างนั้นอาจมีขอบเขตที่แตกต่างไปจากหลักของวัตถุประสงค์ของห้างได้ เนื่องจากว่าเรื่องขอบวัตถุประสงค์ของห้าง ผู้เป็นหุ้นส่วนอาจตกลงแคบหรือกว้างกว่าหลักธรรมาทางการค้าก็ได้¹⁶

ดังนั้น หลักธรรมาทางการค้าจึงเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาในการกระทำของผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนที่ไม่จดทะเบียน ว่าการกระทำดังกล่าวจะมีผลผูกพันห้างหรือไม่ โดยพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการของห้างหรือไม่ ซึ่งใช้มาตรฐานของวิญญูชนว่า หากมีการประกอบกิจการดังกล่าววิญญูชนสามารถที่จะทำอะไรได้บ้าง โดยการกระทำใดของผู้เป็นหุ้นส่วนที่จะเป็นการธรรมาทางการค้าหรือไม่ ต้องพิจารณาเป็นจากสภาพหรือประเภทของธุรกิจของห้างนั้น ๆ เป็นกรณีไป

13. ความแตกต่างระหว่างการจัดการงานของห้างตามหลักธรรมาทางการค้าของห้างกับหลักขอบวัตถุประสงค์

หลักธรรมาทางการค้าของห้างและหลักขอบวัตถุประสงค์ของห้างเป็นหลักเกณฑ์กำหนดถึงขอบเขตอำนาจของห้างหุ้นส่วนทั้งสองหลัก โดยหลักธรรมาทางการค้าของห้างบัญญัติอยู่ในส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญ ในขณะที่หลักเรื่องขอบวัตถุประสงค์บัญญัติไว้ในหลักทั่วไปของนิติบุคคล

¹⁶ ขวัญพร สมบูรณ์นิธิผล. (2557). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับบุคคลภายนอกในห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน: กรณีการจัดการงานของห้างหุ้นส่วน. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 44.

14. บทวิเคราะห์

จากการศึกษาพัฒนาการของรูปแบบองค์กรธุรกิจห้างหุ้นส่วนจำกัด ทำให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของห้างหุ้นส่วนจำกัดที่มีการนำเอาสิทธิประโยชน์ของหลักความรับผิดชอบอย่างจำกัดมาใช้กับห้างหุ้นส่วนจำกัด เพื่อเป็นการจูงใจให้ประโยชน์แก่นักลงทุนให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนประเภทหนึ่งของห้างที่มีลักษณะความรับผิดชอบอย่างจำกัด และแสดงให้เห็นถึงหลักการสำคัญของการจัดการงานบริหารงานของห้างที่ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนที่มีความรับผิดชอบอย่างไม่จำกัดเป็นผู้ที่มีอำนาจในการจัดการบริหารกิจการงานของห้าง

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดมีรูปแบบพิเศษเฉพาะแตกต่างไปจากห้างหุ้นส่วนสามัญ คือ ต้องมีการแบ่งผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างออกเป็นสองประเภท คือ ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบที่มีความรับผิดชอบในหนี้ของห้างอย่างไม่จำกัดจำนวนและผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบที่มีความรับผิดชอบในหนี้ของห้างอย่างจำกัด ซึ่งแตกต่างไปจากห้างหุ้นส่วนสามัญที่มีผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างที่มีความรับผิดชอบอย่างไม่จำกัดเพียงประเภทเดียวและห้างหุ้นส่วนจำกัดกฎหมายบังคับให้ต้องจดทะเบียน โดยวัตถุประสงค์ทั่วไปของการจดทะเบียนเพื่อให้บุคคลภายนอกทราบถึงข้อเท็จจริงว่ามีห้างหุ้นส่วนจำกัดเกิดขึ้นและเป็นการเปิดเผยข้อมูลของห้างจากข้อมูลที่เป็นที่รับรู้กันภายในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนให้กลายเป็นข้อมูลสาธารณะ ทำให้บุคคลภายนอกทราบว่าวัตถุประสงค์ของห้างประกอบกิจการเรื่องอะไร และบุคคลใดบ้างเป็นหุ้นส่วนของห้าง รวมทั้งบุคคลใดเป็นหุ้นส่วนของห้างประเภทใด ส่วนในเรื่องของสภาพของห้างหุ้นส่วนจำกัดว่าจะมีสภาพเป็นเพียงการรวมกลุ่มหรือเป็นนิติบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับแนวความคิดว่ากฎหมายห้างหุ้นส่วนของแต่ละประเทศว่ายอมรับแนวความคิดใด แต่สำหรับกฎหมายห้างหุ้นส่วนของไทยนั้นถือว่าใช้หลักเกณฑ์การจดทะเบียนเป็นหลักสำคัญเพราะเมื่อได้มีการจดทะเบียนห้างแล้วย่อมมีผลทำให้สภาพของห้างหุ้นส่วนจำกัดมีสภาพเป็นนิติบุคคล

15. บทสรุป

การจดทะเบียนห้างหุ้นส่วน มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนมีสภาพเป็นนิติบุคคลและเป็นการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับห้างในฐานะเป็นข้อมูลสาธารณะ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของห้างว่าห้างประกอบกิจการประเภทอะไร เพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับรู้และมีสิทธิตรวจสอบคัดลอกเอกสารการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด อีกทั้งกฎหมายยังได้สันนิษฐานว่า บรรดาเอกสารและข้อความที่ได้จดทะเบียนอันได้กล่าวถึงในย่อการนั้น กฎหมายถือว่าเป็นอันรู้แก่บุคคลทั้งปวง ซึ่งแตกต่างไปจากห้างหุ้นส่วนสามัญที่ไม่จดทะเบียน เมื่อไม่มีการจดทะเบียนสภาพของห้างจึงเป็นเพียงการรวมกลุ่มกันของผู้เป็นหุ้นส่วนเท่านั้น และข้อตกลงระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการประกอบกิจการหรือวัตถุประสงค์ของห้าง จึงเป็นเพียงความสัมพันธ์ที่มีลักษณะของการรับรู้กันภายในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งมีแต่ผู้ที่เป็นหุ้นส่วนของห้างเท่านั้นที่รับรู้ บุคคลภายนอกไม่สามารถรับรู้ถึงข้อมูลต่าง ๆ ของห้างได้ ดังนั้น การจัดการงานของห้างหุ้นส่วนสามัญที่ไม่จดทะเบียน จึงต้องนำหลักกรรมตาทางการค้าเพื่อพิจารณาว่าการกระทำของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการที่ได้กระทำการใด ๆ นั้นเกี่ยวข้องกันกับกิจการของห้างหรือไม่

บทบัญญัติในส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัดส่วนใหญ่กำหนดเกี่ยวกับสิทธิหน้าความรับผิดชอบของผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบ แต่ไม่ได้กำหนดถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวกับผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบ เพราะผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับผู้ที่เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ ดังนั้น มาตรา 1080 กำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยห้างหุ้นส่วนสามัญข้อใด ๆ หากมิได้ยกเว้นหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปโดยบทบัญญัติแห่งหมวด 3 นี้ ท่านให้นำมาใช้บังคับแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดด้วย

โดยหลักเกณฑ์การนำหลักของห้างหุ้นส่วนสามัญมาใช้นั้น เนื่องจากห้างหุ้นส่วนจำกัดมีการจดทะเบียนและมีสภาพเป็นนิติบุคคลเช่นเดียวกับห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน จึงต้องนำบทบัญญัติในส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนไม่ได้กำหนดไว้ จึงนำบทบัญญัติของห้างหุ้นส่วนสามัญมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพของห้างหุ้นส่วนจำกัด

16. เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2553). *หลักกฎหมายบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ชญาพร สมบูรณ์นิธิผล. (2557). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับบุคคลภายนอกในห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน: กรณีการจัดการงานของห้างหุ้นส่วน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพชนก รัตโนสถ. (2556). *คำอธิบายเรียงมาตรากฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปสพ นพรัมภา. (2535). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหุ้นส่วนบริษัทและสมาคม*. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด.
- ภาสกร ชุณหอุไร. (2531). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- เสาวนีย์ อัสวโรจน์. (2529). *คำอธิบายหลักกฎหมายธุรกิจเปรียบเทียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Greenpro KSP. (2566). *ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนผู้จัดการ*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 8 ธันวาคม, 2566, จาก: <https://www.greenprokspforsme.com>.